

Bertha Zoltán

Az MMA Illyés Gyula-díjával kitüntetett Sarusi Mihály köszöntése

Ha van valaki, aki igazán és a legelső között méltó arra, hogy Illyés Gyuláról elnevezett díjával a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozata kitüntesse őt, az feltétlenül (a már József Attila-, Füst Milán-, Táncsics Mihály-, Petőfi Sándor Sajtószabadság-, Arany János-, a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje és még több tucatnyi díjjal is elismert): Sarusi Mihály. A nemzet lelkiismeretét a huszadik században oly csodálatos elkötelezettséggel és erkölcsi-szellemi tisztasággal megszólaltató népi írók örökérvényű hagyományát gazdagítja ő tovább, amikor munkásságának lankadatlan gyarapításával évtizedek óta tartja ébren a magyarság éltető öntudatát és önbecsülését. Szépprózai, lírikusi, esszéirodalmi, értekező, publicisztikai és megannyi más műfajban íródott, félszáznál is több kötetbe foglalt művei különlegesen sajátos nyelvi, stílári, esztétikai, formateremtő erővel tárják föl e nép sok évszázados szenvedéseinek, küzdelmeinek, reménykedéseinek kataklizmatikus és katartikus mélységeit, a szociografikus, dokumentarista, krónikás elbeszélőművészet lenyűgöző igazságbeszédével megelevenített sors-történelmét és sorsélményeit. A dél-, délkelet-alföldi falusi, paraszti közösségek mindennapi szokásvilágától az egész Kárpát-medencei magyarság napjainkig égető létkérdéseikhez vezetnek azok a hallatlanul pontos, aprólékos, hiteles leírások és társadalomrajzoló tudósítások, amelyek a magával ragadó expresszív művészi (az áldott emlékezetű Beke György szerint egyenesen: balladaköltői) kifejezőmód értékelítő minőségeit mozgósítva döbbenetnek rá egész emberi és nemzeti létezésünk veszélyeztetettségére. A tragédiák és a lehetőségtávtatok kisemberi drámáiban mindig a folytonos egzisztenciális gondtapasztalatok egyetemességére világítva rá – mint ahogyan a karcolatok, novellák, útinaplók, vallomások, tárcaszerű vagy hosszú elbeszélések, regények, sőt regényfolyamok enciklopédikus epikai sokaságából is kiemelkedő egyik főmű (a mozgalmasan, monumentálisan historikus és példázatos regényremek), a *Magyar Krisztus* is bizonyítja ezt, már címében is, s amint legutóbb a hamleti metafizikai dilemmát a magunk helyzetének ábrázolásával feldúsító, s azt ízes magyar tájnyelven újrafogalmazó összefoglaló alkotás szintűgy: a *Lönni vagy nem lönni*. Amely az olyannyira szeretett, s a mikro-realista és makro-vizionárius jelenetek, történetek, portrék, tablók rengetegével annyiféle változatban és szempontból feltérképezett szülőföld, a békési, a Körösök-menti, az Arad környéki, a régi Zaránd vármegyei, a Trianonban szétszakított Csanád megyei vidékhez, tájházához kapcsolódó átfogó falurajz – a

Szabó Zoltán-i „szerelmes földrajz” nagyszerű mai variációja. A falukutatói szenvedélyt a látomásos nemzetismeret perspektíváival feldúsító látélet, amelyben a magyar megmaradás legfájdalmasabb problematikája élesedik ki – a folytonos hódoltságokba, pusztító háborúkba, kisebbségi sorba, szórványba, sötét diktatúrákba taszítottság gyötrelmétől az identitás-megőrzés erőfeszítésein át a kulturális nemzetegység sziszüphoszi, Kőműves Kelemen-i építéséig. Csonkító kényszerhatárokon innen és túl, szüntelen felmorzsolódások és darabokra szaggatások közepette.

Az életmű (az autentikus sorsirodalommá tágított-varázsolt tény- és valóságirodalom), a Sarusi Mihály állította jelképes templomtorony azonban áll, ahonnan kilátás nyílik a teljes Kárpát-karéj magyar horizontjára, az Alföldtől Erdélyig, a Délvidéktől a Balatonig, a Partiumtól a pannon szőlősdombokig. S ahonnan magyar sóhajok és ősi „hun fohászok” szállanak az égig: „Segítsd meg, ó Uram, e kicsi, hatalmas, gyöngye, erős, / letiportan is fejét emelgető, megtaposva is előbb-utóbb bátorságra kapó, / magát sárba verten sem megadó, megalázottságában elkövetett átkozódásából / kitisztulva újra hittel hívó szegény, gazdag, édes-keserű, / bitang drága Tizenötmilliónk! / Isten, Istenünk, Mi Urunk! / Hittel Hozzád fordulunk.”

Kedves Miska! Szívvel gratulálunk, s kívánjuk Neked és magunknak is, hogy felrázó imádságaid javunkra válva meghallgattassanak!

(Elhangzott 2015. november 5-én Budapesten, a Pesti Vigadó Dísztermében)